

En ovanligt djup lågkonjunktur

Foto: Boliden

Kerstin Hallsten
Chefekonom
kerstin.hallsten@industriarbetsgivarna.se
0702-67 70 25

Sammantagen bedömning och risker

Utbrottet av Covid-19 men framförallt efterföljande politiska åtgärder för att stoppa smittspridningen har fått omfattande ekonomiska konsekvenser globalt och i Sverige. Bland annat Sverige befinner sig nu i en mycket djup och allvarlig lågkonjunktur. I april rasade produktion och efterfrågan och fallet i BNP andra kvartalet blev historiskt i många länder. I Sverige föll BNP med så mycket som drygt åtta procent jämfört med det första kvartalet i år.

En viss ökad aktivitet har sedan noterats på flera håll under framförallt i maj och juni, vilket sammanfaller med att situationen vad gäller Covid-19 inte är lika akut och att samhällen har öppnats upp. Dessutom har den ekonomiska politiken lagts om i en expansiv riktning där det varit möjligt. Men produktionsnivåerna är fortsatt låga liksom exempelvis kapacitetsutnyttjandet. Och vissa indikatorer har förvisso vänt upp och visar på förväntningar om tillväxt, men det återstår att se om de infrias och hur stark tillväxten blir. Efter de stora fallen i produktionen är indikatorer extremt svårtolkade.

Krisen har tydligt försvagat arbetsmarknaden där det nu finns mycket lediga resurser. I Sverige är cirka 500 000 personer arbetslösa och arbetslösheten har stigit till över 9 procent, nästan 100 000 personer har varslets och hela 573 000 anställda personer har beviljats korttidsarbete. Trots neddragningar var produktiviteten i tillverkningsindustrin cirka 10 procent lägre andra kvartalet i år jämfört med samma kvartal 2019, vilket för företagen innebär högre produktionskostnader och pressad lönsamhet.

Viruset fortsätter att påverka utvecklingen

Produktionen väntas öka i exempelvis euroområdet och Sverige under resten av 2020 och under kommande år, drivet av expansiv politik och under förutsättning att inga större virusutbrott eller nedstängningar inträffar under prognosperioden. Men liksom tidigare är osäkerheten dock mycket stor. Inträffar en andra våg och hur omfattande blir den i så fall? Kommer viruset muteras, när finns behandling och när sker en omfattande effektiv vaccinering i Sverige och brett i världen? Kommer nya nedstängningar av samhällen att ske eller blir det mer av lokala utbrott och begränsningsåtgärder? Med eller utan nya utbrott och restriktioner väntas viruset

fortsätta att påverka människors beteende och innebära ökade kostnader för företagen exempelvis när åtgärder vidtas för att undvika smittspridning, vilket har en dämpande effekt på den ekonomiska utvecklingen. Den osäkerhet som råder om framtiden bedöms samtidigt fortsatt att hämma både konsumtions- och investeringsviljan. Det faktum att produktionsvärden redan har försvunnit, företagens lönsamhet försämrats och arbetsmarknader tydligt försvagats verkar också återhållande på tillväxten.

Stora utmaningar för den ekonomiska politiken

Många initiativ har alltså vidtagits från regeringar och centralbanker för att begränsa de negativa effekter som drabbar individer och företag. Många länder befinner sig dock inte i en normal nedgång av konjunkturen, utan har mycket snabbt hamnat i en ovanligt djup och allvarlig lågkonjunktur. Utmaningarna för den ekonomiska politiken är därför stora och omfattande. Penningpolitiken har dessutom inte samma möjlighet att bli mer expansiv som under finanskrisen. Finanspolitiken har mer utrymme i länder som exempelvis Sverige, även om det finns begränsningar även här. Redan innan krisen stod den offentliga sektorn i bland annat Sverige inför stora utmaningar. En ny statsfinansiell kris som 2011 vill förhoppningsvis ingen ha. Finanspolitik kan dessutom göras expansiv på en mängd olika sätt och exakt vilka åtgärder som har störst effekt per satsad krona är svårt att veta. Det finns alltid en risk att åtgärderna får ett mer politiskt fokus än ett tillväxtfokus. Risken är också överhängande att de stora nationella stödpaket som sätts snedvrider den globala konkurrensen. I Sverige har slutligen vissa stödåtgärder redan fasats ut.

Minskad tillväxt i världshandeln

Ett problem som uppkom under krisen var att det blev stopp och förseningar i de globala värdekedjorna. Sannolikt medför krisen att det blir mer av regionala värdekedjor, en utveckling som startade redan innan pandemin. Globala värdekedjor har minskat produktionskostnaderna, då produktionen läggs där de komparativa fördelarna är som störst. Att backa bandet är ett sätt att öka motståndskraften men som med alla försäkringslösningar kostar de. Det blir därmed ökade produktionskostnader vilket pressar företagens lönsamhet. Detta väntas dämpa tillväxten generellt och tillfälligt höja inflationen men samtidigt minskar volatiliteten i ekonomin. Självklart finns det samtidigt branscher och företag som vinner på detta.

Ett annat inslag i krisen är en ökad protektionism. Detta är inte heller ett nytt fenomen utan något som redan innan krisen hade en dämpande effekt på utvecklingen. Det är rimligt att förvänta sig att detta består vilket hämmar tillväxten.

Sällsynt djup och utdragen lågkonjunktur

Sammantaget bedöms BNP i Sverige falla med 4,7 procent i år. Givet den stora nedgången under andra kvartalet innebär prognosen en relativt stark tillväxt under det andra halvåret i år. Även under 2021 sker en fortsatt återhämtning men i långsammare takt. BNP i Sverige väntas då öka med 3,3 procent. Arbetslösheten väntas uppgå till i genomsnitt 10 procent under nästa år. Som lyfts ovan är det flera faktorer som pekar på en tröghet i återgången både globalt och i Sverige. En trög utveckling internationellt slår dessutom direkt på Sverige som är en liten öppen ekonomi med en stor exportsektor. För svensk del väntas heller inte kronan stimulera tillväxten i den här krisen. I euroområdet väntas BNP sjunka med 8,5 procent i år och växa med 5,5 procent 2021. En större nedgång följer av de stora fall som redan har inträffat kopplat till omfattande nedstängningarna och en relativt stor turistnäring.

Prognosen innebär att de stora BNP-fallen under 2020 inte hämtas in under 2021, varken i euroområdet eller i Sverige. Prognosen innebär vidare att Sverige bedöms befinna sig i en synnerligen djup och allvarlig lågkonjunktur både i år och nästa år.

En än mer utdragen kris försvårar och försenar återhämtningen

Åtgärder som vidtas nu syftar till att undvika att kontrakt mellan aktörer i samhället bryts, som de mellan arbetstagare och arbetsgivare samt företag i leverantörs- och värdekedjor. Dessa band tar lång tid och är kostsamma att bygga upp. Går nätverket sönder förstörs dessa värden vilket innebär en stor förlust för samhället. Tidigare kriser visar till exempel att om en lågkonjunktur blir långvarig ökar den strukturella arbetslösheten och produktivitetstillväxten dämpas. Senast inträffade det efter finanskrisen 2009 då det blev en tydlig nedväxling i BNP-tillväxt, produktivitet och handel. Om krisen drar allt för långt ut på tiden kan tillväxten växla ned ytterligare. Detta försvårar och försenar återhämtningen än mer.

Delar av basindustrin hårt drabbat

Vissa delar av basindustrin har drabbats hårt i pandemin, medan andra till och med haft ökad tillväxt. Gruvindustrin har till exempel utvecklats väl då prissvängningar har parerats av växelkursrörelser. Sågverken och förpackningsindustrin har sett ökad efterfrågan i spåren av pandemin. Stål- och metallindustrin har däremot drabbats hårt, bland annat till följd av nedgången i tysk bildindustrin. I juli var produktionen 23 procent lägre än året innan. Delar av pappersindustrin har också utvecklats synnerligen svagt. Exportvolymen av grafiskt papper hade i juli minskat med 30 procent. Nedgången följer av vikande efterfrågan på bland annat tidnings- och kopieringspapper, en utveckling som inleddes redan långt innan pandemin. Framöver väntas den svaga utvecklingen fortsätta, bland annat kopplat till en dämpad tillväxt i euroområdet och fortsatta strukturförändringar. Ordersituationen och stämningssläget är också mycket svagt inom stål- och metallindustrin liksom i delar av skogsindustrin, och fortsatta neddragningar av personal förväntas.

Ett ökat fokus på klimat och hållbarhet i samhället, både i Sverige och globalt, innebär samtidigt möjligheter för basindustrin. Till exempel är detta fokus tydligt i de förslag på återstartsprogram som diskuteras. Produkter från skogen och metaller är en viktig del i att minska koldioxidutsläppen, och svensk basindustri ligger i framkant när det gäller hållbar produktion och att bidra till ett minskat klimatavtryck.

Tabell A. Prognoser

Basscenariots prognos från i juni inom parentes där revideringar gjorts

	2020	2021
USA, BNP	-5,5 (-6,0)	4,0 (4,5)
Euroområdet, BNP	-8,5 (-7,2)	5,5 (4,4)
Sverige		
BNP	-4,7 (-5,7)	3,3 (3,7)
KPIF	0,5	1,4
Reporäntan (slutet av året)	0	0
Arbetslöshet (Procent av arbetskraften)	10*	10

Anm; Årlig procentuell förändring, om inget annat anges. * I slutet av året

Basindustrin är i stor utsträckning beroende av den globala utvecklingen och vad som händer med världshandeln, då drygt 90 procent av det som produceras exporteras. Värdet av total svensk export motsvarar nästan 50 procent av BNP och basindustrins andel av den totala exporten är cirka 15 procent och av varuexporten nästan 20 procent.

Nästan 80 procent av basindustrins export går till Europa och Tyskland är en av de viktigaste handelspartnerna.

Rapporten inleds därför med en genomgång av den internationella utvecklingen.

Internationell utveckling

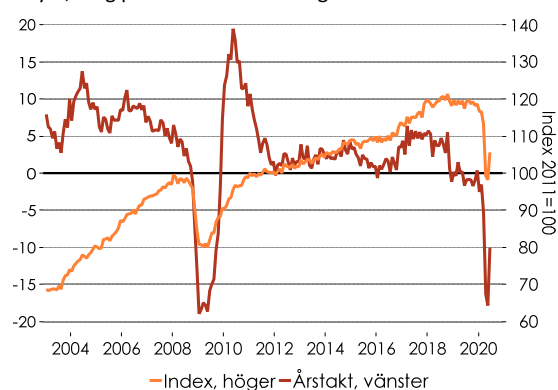
- Covid-19 medförde en tydlig nedgång i BNP under första, men framförallt andra, kvartalet 2020 globalt.
- Raset i efterfrågan och produktion har stannat av och i stället noteras svaga uppgångar på sina håll. Nivåerna är dock fortsatt låga.
- Även vissa indikatorer har vänt upp och visar på förväntningar om tillväxt. Återstår att se om de infrias och hur stark tillväxten blir.
- Under resten av 2020 väntas ekonomierna växa relativt starkt. Under 2021 väntas en fortsatt måttlig återhämtning.

De kraftiga fallen har stannat av men fortsatt svagt läge

Data över faktisk produktion visade på historiska fall under första och andra kvartalet. Nedgången var global och bred. Stora fall i internationell produktion, efterfrågan och handel samt framåtblickande indikatorer inträffade framförallt i april. De initiala rasen var till stor del en följd av att verksamhet stängdes ned. När samhällena öppnade upp igen, smittspridningen minskade och olika stödpaket lanserades inleddes en återhämtning både i faktiska utfall och olika indikatorer. Produktionen globalt startades upp, lagren fylldes på och konsumtionen ökade bland annat till följd av en uppdämd efterfrågan. Trots återhämtningen är dock produktion och handel i många länder på låga nivåer, liksom kapacitetsutnyttjandet.

1.1 Världshandeln

Volym, årlig procentuell förändring

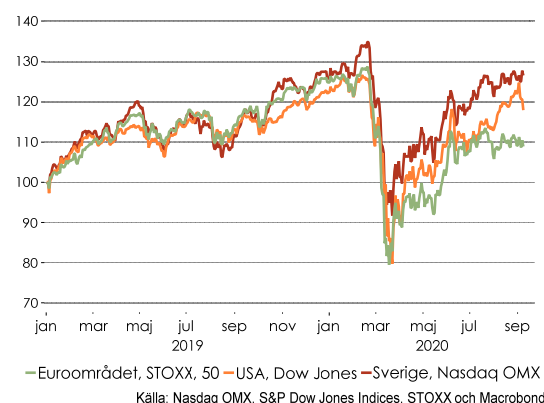

Källa: Netherlands Bureau for Economic Policy Analysis (CPB) och Macrobond

På de finansiella marknaderna har återhämtningen blivit förvånansvärt och oroande stark. Aktiekurserna har stigit, speciellt i USA och i Sverige och riskpremierna har sjunkit. Utvecklingen på börsen förefaller inte vara i linje med den allmänna synen på den makroekonomiska utvecklingen vilket innebär en risk för korrigeringar framöver.

1.2 Aktiekurser

Index 2019 = 100

Nyinkomna data för Kina visar på viss återhämtning

Kina var först ut i pandemin, först med historiska ras i produktionen och först med en återhämtning.

BNP-tillväxten för andra kvartalet uppgick till 3,2 procent i årstakt (se diagram 1.3). Det kan jämföras med utfallet för första kvartalet, då produktionen hade fallit med cirka sju procent på ett år.

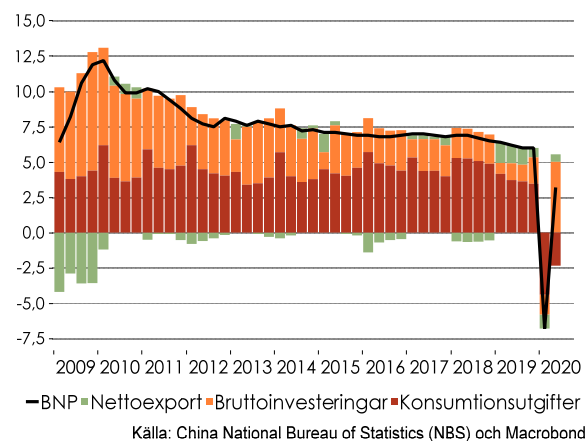
Tillväxten i industriproduktion vände upp i april och visade i juli på en uppgång med nästan fem procent jämfört med året innan. Privata investeringar och detaljhandeln var fortfarande lägre i juli än för ett år sedan, men fallen har bromsat in. Och augusti-utfallen för exporten visade på en stark utveckling. Exporten var drygt nio procent högre jämfört med året innan, uttryckt i dollar. Även importen har återhämtat sig men är fortfarande aningen lägre än i augusti förra året. Arbetslösheten var i juli kvar på knappt sex procent, vilket är en högre nivå än innan krisen.

Utfallsdata tyder alltså på en fortsatt återhämtning, vilket även framåtblickande indikatorer gör, även om dessa ligger på rätt måttliga nivåer i tillväxtzonen. Inköpschefsindex för tillverkningsindustrin steg tydligt i mars, men har sedan dess och fram till augusti rört sig sidledes (se diagram 1.4).

Utvecklingen är likartad i de olika delindexen, det vill säga synen på produktion, orderingång och leverans av insatsvaror. Delindexet för nya exportordrar och sysselsättningen är dock fortfarande kvar på nivåer som tyder på nedgångar. Stämningsläget i tjänstesektorn blev mindre svagt fram till i juni men har sedan gått tillbaka (se diagram 1.10).

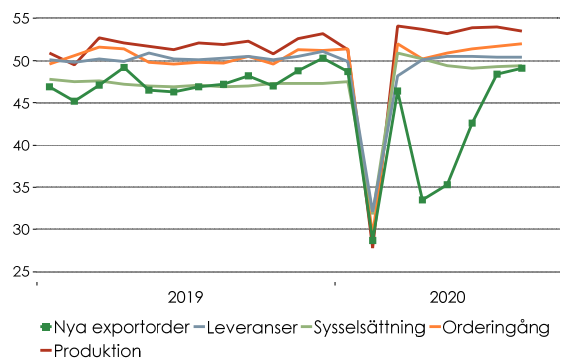
1.3 Bidrag till BNP-tillväxten i Kina

Årlig procentuell förändring och procentenheter

1.4 Inköpschefsindex, tillverkningsindustrin

Index

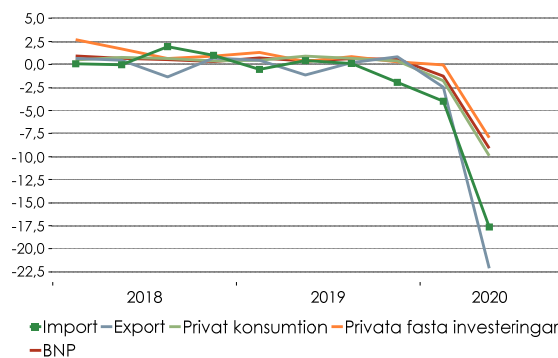

Vändning i USA efter ras i april men fortsatt svagt

USA är hårt drabbat av pandemin. Många är smittade och antalet dödsfall är högt. Effekterna på ekonomin har också blivit stora. BNP minskade med drygt en procent under första kvartalet jämfört med kvartalet innan. Under det andra kvartalet föll BNP sedan med nio procent. Den privata konsumtionen bidrog i stor utsträckning till det stora fallet, men även investeringarna föll tydligt. Exporten minskade med över 20 procent (se diagram 1.5).

1.5 BNP-tillväxt

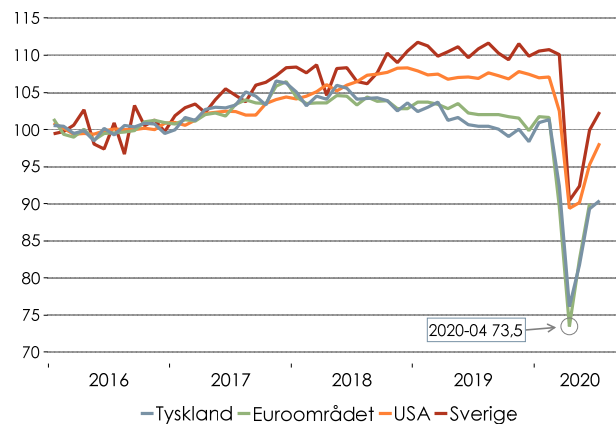
Kvartalsförändring, procent

Av månadsdata framgår att det stora raset inträffade i april och att det därefter på sina håll skett en viss tillbakagång. Detta gäller till exempel industriproduktionen som steg svagt i maj, och sedan mer tydligt i juni och juli (se diagram 1.6). Trots återhämtning var industriproduktionen cirka 9 procent lägre i juli än i slutet av förra året.

1.6 Industriproduktion

Index 2016=100

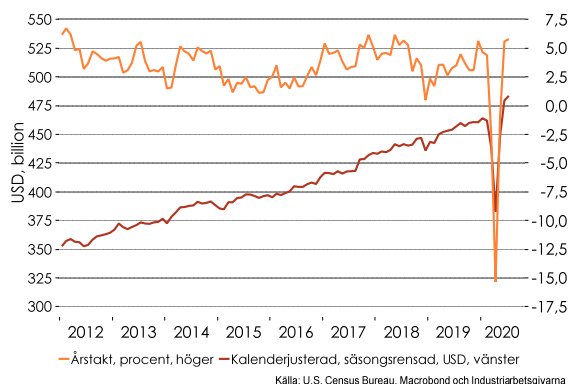
Källa: Eurostat, German Federal Statistical Office (Statistisches Bundesamt), Federal Reserve, Statistics Sweden (SCB) och Macrobond

Detaljhandeln utvecklades starkt i juni och juli och ligger nu värdemässigt på en högre nivå än innan krisen (se diagram 1.7). Återhämtningen kan ses bland annat i ljuset av den förbättrade arbetsmarknaden. Antalet personer som anmälde sig som arbetslösa har dämpats (se diagram 1.8) och arbetslösheten som var nästan 15 procent i april minskade till cirka 8 procent i augusti. Detta är dock fortfarande en hög nivå. Det innebär att det finns mycket lediga resurser på arbetsmarknaden. Även kapacitetsutnyttjandet i tillverkningsindustrin är lågt,

även om det ökat något på senare tid (se diagram 1.9)

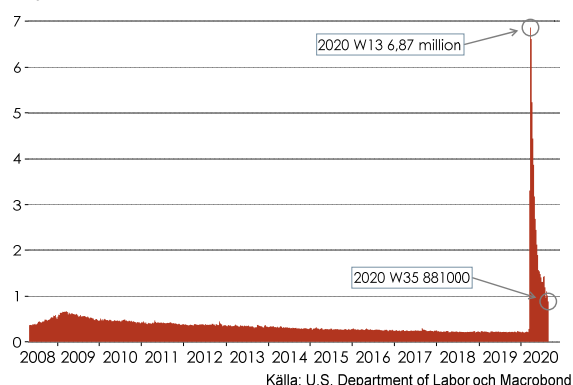
1.7 Detaljhandel

Miljarder, årlig procentuell förändring

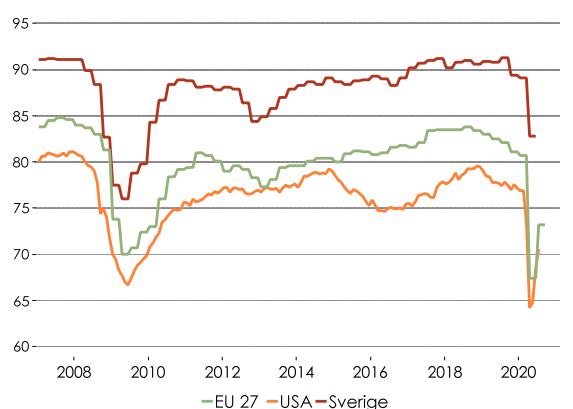
1.8 Antalet nya arbetslösa

Miljoner

1.9 Kapacitetsutnyttjandet

Procent

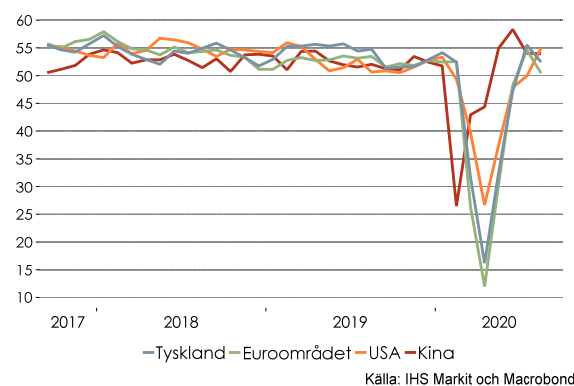

Framåtblickande indikatorer som inköpschefsindex för tjänstesektorn och tillverkningsindustrin rasade i april men har sedan också vänt upp igen. I tillverkningsindustrin pekade indikatorn på tillväxt i

juni, juli och augusti, medan indikatorn för tjänstesektorn först i augusti pekade på ökad produktion (se diagram 1.10 och 1.11). Andra indikatorer, som exempelvis New York Feds barometrar över aktiviteten i tillverkningsindustrin, visar på ett fortsatt svagt läge, men något mindre än tidigare.

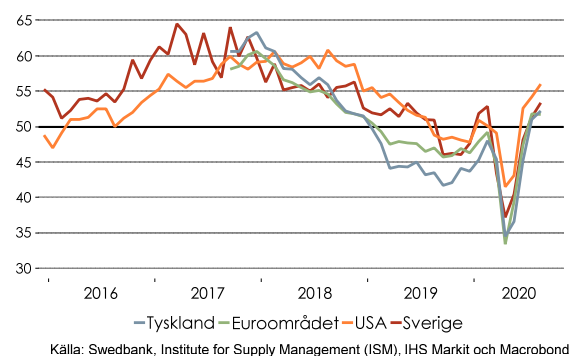
1.10 Inköpschefsindex, tjänstesektorn

Index

1.11 Inköpschefsindex, tillverkningsindustrin

Index

Historiska ras i euroområdet

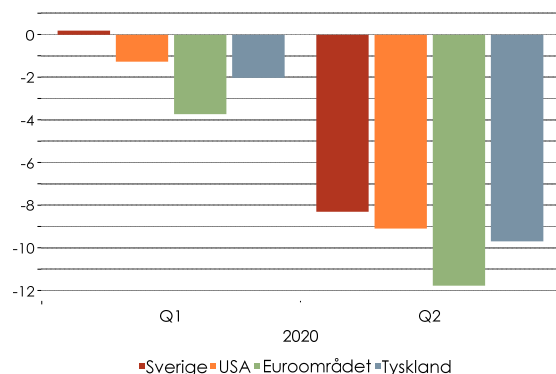
Även flera europeiska länder som Italien, Spanien, Frankrike och Storbritannien har drabbats hårt av pandemin sett till antal smittade och döda. Ekonomin i euroområdet har sedan påverkats rejält av de nedstängningar som införts.

I euroområdet föll BNP kraftigt redan under det första kvartalet i år och sedan blev det ett ännu större fall under kvartal två. Kvartalstakten i euroområdet blev då cirka minus 12 procent. BNP föll kraftigt i både Frankrike och Italien. Men även i Tyskland föll BNP tydligt och nedgången blev nästan 10 procent jämfört med kvartalet innan (se diagram 1.12). Att fallet blev så stort beror sannolikt på de

omfattande nedstängningarna och en relativt stor turistnäring.

1.12 BNP-tillväxt

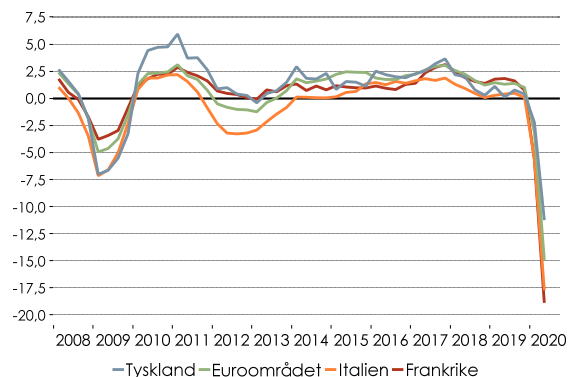
Kvartalsförändring, procent

Källa: German Federal Statistical Office (Statistisches Bundesamt), French National Institute of Statistics & Economic Studies (INSEE), Italian National Institute of Statistics (Istat), Eurostat och Macrobond

1.13 BNP-tillväxt

Årlig procentuell förändring

Källa: German Federal Statistical Office (Statistisches Bundesamt), French National Institute of Statistics & Economic Studies (INSEE), Italian National Institute of Statistics (Istat), Eurostat och Macrobond

Produktionen i tillverkningsindustrin rasade i april både i euroområdet som helhet och i Tyskland (se diagram 1.6). Därefter har det skett en viss återgång men uppgången bromsade in i juli i Tyskland och nivåerna är fortsatt låga. I juni var produktionen drygt 11 procent lägre än i januari i euroområdet. Kapacitetsutnyttjandet i tillverkningsindustrin är också betydligt lägre än i början av året och tyder på mycket lediga resurser (se bild 1.9).

Nedgången i tysk industri var bred men bilindustrin, som redan innan krisen hade problem, har drabbats extra hårt av pandemin och nedstängningarna. Efter raset i produktionen i april har en uppgång skett men produktionsnivån var i juli drygt 18 procent

lägre än i juli 2019. Motsvarande nedgång har även skett i stål- och metallindustrin.

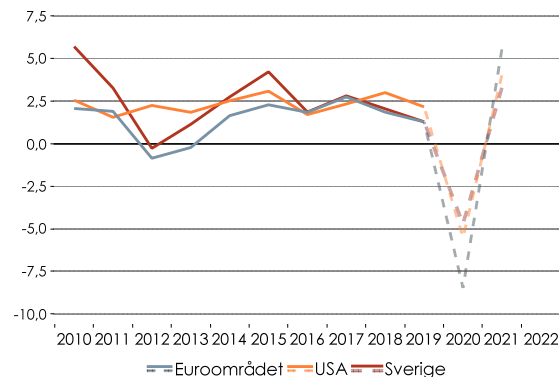
Olika förtroendeindikatorer och indikatorer på stämningsläget återhämtade sig efter de stora rasen under våren, det gäller i olika länder, industrin, tjänstesektorn, detaljhandeln och för hushållen. Men liksom i Kina gick indexet ned i tjänstesektorn i augusti. Och för tillverkningsindustrin bröts uppgången i augusti (se diagram 1.10 och 1.11). Mått på stämningsläget visar i vissa fall på ett fortsatt sämre läge än normalt.

Långsam återhämtning framöver

I år väntas BNP-tillväxten sammantaget bli tydligt negativ både i USA, euroområdet och globalt, vilket främst följer av de stora ras som redan inträffat. Under resten av året väntas en tillväxt som sedan fortsätter under 2021 men i en allt långsammare takt. BNP-tillväxten vänder dock tydligt upp 2021 i termer av årsgenomsnitt. Det finns ett antal faktorer som talar för en trög återhämtning som bland annat begränsningar i den ekonomiska politiken, ökad regionalisering och protektionism samt stor osäkerhet kopplat till faktorer kring Covid-19. Bedömningen förutsätter att inga större virusutbrott eller nedstängningar inträffar under prognosperioden. Självklart finns en stor osäkerhet kring detta och även andra faktorer som effektiviteten och uthålligheten i den ekonomiska politiken och exempelvis de pågående handelskrigen och geopolitiska spänningar.

1.14 BNP-tillväxt

Årlig procentuell förändring

Källa: U.S. Bureau of Economic Analysis (BEA), Eurostat, China National Bureau of Statistics (NBS), Statistics Sweden (SCB), Macrobond och Industriarbetsgivarna. Anm: Streckad linje avser prognos.

Svensk ekonomi

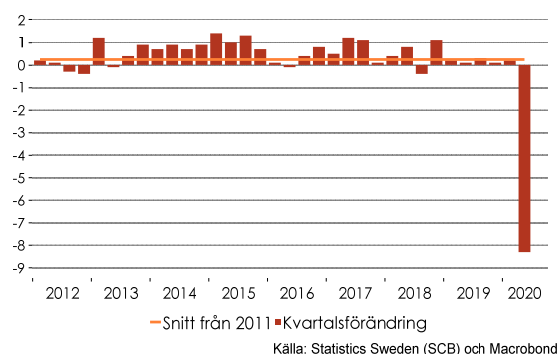
- Coronaviruset har medfört en rejäl sättnings i svensk ekonomi i år och BNP väntas falla med 4,7 procent 2020.
- Basindustrin har också drabbats hårt men vissa delar betydligt mer än andra.
- Under resten av detta år och under 2021 sker en återhämtning, men inte tillräckligt för att ta igen fallet under 2020.
- Och utvecklingen är betydligt svagare än potentialen, varmed Sverige befinner sig i en sällsynt djup lågkonjunktur.
- Inflationen hamnar klart under målet i år och även 2021.

Stort fall under kvartal två

Även Sverige har blivit hårt drabbat av pandemin och vi har ett relativt högt antal smittade och dödsfall och ekonomin har drabbats hårt. Under första kvartalet var BNP i stort oförändrat, säsongsrensats och jämfört med fjärde kvartalet 2019 (se diagram 1.15). Under andra kvartalet blev det dock ett tydligt fall och BNP minskade med drygt åtta procent jämfört med det första kvartalet i år.

1.15 BNP

Fasta priser, säsongsrensats, procent

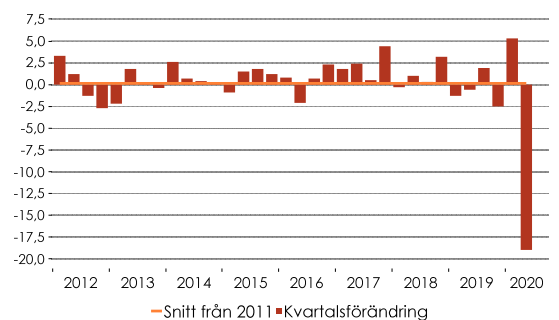

Nedgången var bred både vad gäller olika efterfrågekomponenter och hur olika delar av näringslivet påverkades. Hushållens konsumtion minskade med 7,7 procent och det var hushållens minskade konsumtion av hotell- och restaurangtjänster samt svensk konsumtion i utlandet som bidrog mest till nedgången. Investeringarna minskade med 4,5 procent jämfört med slutet av förra året och nedgången drevs mest

av minskade investeringar i maskiner och inventarier. Total export föll med cirka 18 procent och exporten av varor minskade med nästan 20 procent (se diagram 1.16). Månadsdata visar på en återhämtning i detaljhandeln i maj, juni och juli. Exporten av varor återhämtade sig något i juni men sjönk sedan marginellt i juli.

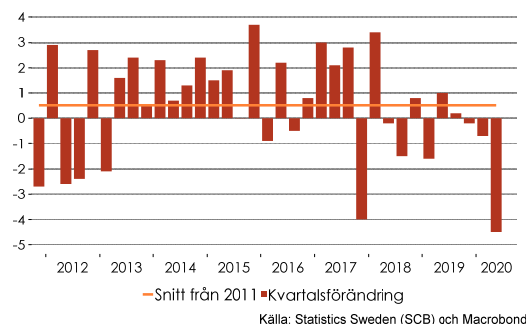
1.16 Export av varor

Fasta priser, säsongsrensats, procent

1.17 Fasta bruttoinvesteringar

Fasta priser, säsongsrensats, procent

Brant fall i näringslivets produktion

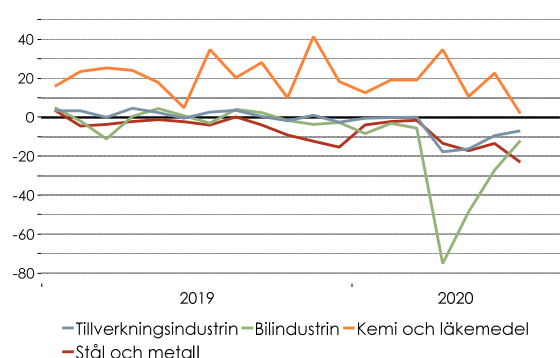
Produktionen föll inom både industrin, byggbranschen och tjänstesektorn inklusive handeln. Produktionen inom näringslivet hade under andra kvartalet sammantaget minskat med nästan tio procent på ett år. De tjänsteproducerande branschernas produktion var drygt åtta procent lägre under andra kvartalet än året innan, medan motsvarande siffra för tillverkningsindustrin var hela -21,5 procent.

Inom näringslivet finns samtidigt en viss spridning, där vissa delar utvecklats extremt svagt medan andra har stärkts. I tillverkningsindustrin hade kemi- och läkemedelsindustrin i juni ökat sin produktion med hela 30 procent på ett år. I juli vände dock produktionen ned och var då endast två procent

högre än året innan. Produktionen i motorfordonsindustrin hade däremot minskat med cirka 12 procent på ett år i juli. I april var dock nedgången hela 75 procent jämfört med april 2019. Bilindustrin drabbades hårt av fallande efterfrågan och problem med bland annat leveranser av insatsvaror. Dessa industrier hade redan under 2019 utvecklats starkt respektive svagt, något som drevs på under krisen. Sammantaget hade produktionen i tillverkningsindustrin i juli fallit med sju procent på ett år. Uppgången i juli blev tydligt svagare än i juni, vilket visar på en inbromsning i återhämtningen.

1.18 Industriproduktion

Årstakt, procent

Källa: Statistics Sweden (SCB) och Macrobond

Utmaningar även för basindustrin

Basindustrin har sammantaget klarat krisen relativt väl jämfört med en del andra branscher så här långt. Coronapandemin har inneburit en allmänt minskad efterfrågan och störningar i leveranser. Pandemin medförde initialt att industrins priser föll. Kronans växelkurs försvagades dock då vilket höll uppe lönsamheten. Sedan april har dock kronans växelkurs stärkts. Jämfört med för ett år är många exportpriser mätt i kronor på en lägre nivå.

Precis som för näringslivet i stort, skiljer sig dock utvecklingen åt mellan olika delar av basindustrin och för olika produkter. Dessa industrier har, förutom av pandemin, påverkats av exempelvis gränsbekämpningar, väderstörningar, minskad efterfrågan på papperstidningar och produktionsstörningar i andra länder. Basindustrins möjlighet att växa starkt påverkas även av politiska beslut runt exempelvis äganderätt, klimatåtgärder och tillståndsprövningar.

Bra utveckling i skogsindustrin givet läget

I vissa fall har pandemin påskyndat en strukturomvandling som redan pågick. Ett exempel är grafiskt papper. Exportvolymen av grafiskt papper, där bland annat tidningspapper ingår, var till exempel 30 procent lägre i juli än året innan. Hittills i år har exporten minskat med 14 procent, jämfört med motsvarande period 2019.

Produktionen och exporten av förpackningsmaterial har däremot ökat med mellan tre och fyra procent hittills i år, mätt i volym. Pandemin med en ökad e-handel och användande av engångsprodukter har ökat efterfrågan. Sågverken har också utvecklats relativt väl volymmässigt. I princip har leveranserna överstigit produktionen varje enskild månad under året och leveranserna i juli var totalt sex procent högre i volym än samma period 2019.

Industrin för marknadsmassa gick starkt i början av året men en tydlig dämpning inträffade från april vad gäller leveranser och export. Sammantaget är leveransvolymerna hittills i år två procent högre än under 2019. Massapriserna har däremot legat klart lägre än under 2019 och jämfört med toppnoteringarna under 2018.

Gruvbranschen drivs av volatila priser

Gruvindustrin har också klarat sig relativt väl. När Kina drabbades av Coronapandemin hade Australien och Brasilien problem med väderstörningar vilket minskade utbud av järnmalm. När övriga världen drabbades av coronaviruset började Kina starta upp sin produktion. Balansen mellan utbud och efterfrågan av järnmalm bibehölls därmed varmed järnmalmspriserna var relativt stabila. Men sedan april har priserna stigit brant. Uppgången drivs sannolikt både av en ökad efterfrågan i exempelvis Kina och lägre produktion i Brasilien på grund av nedstängning för att bekämpa Coronapandemin.

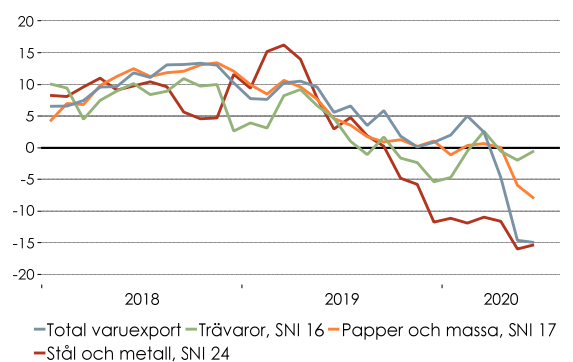
Basmetallpriserna föll i inledningen av krisen och har sedan april stigit igen. Koppar- och nickelpriset har sammantaget stigit med runt fem procent sedan början av året, och zinkpriset med 4 procent. Under samma period har dock dollarkursen fallit med nästan 10 procent.

Stål- och metallindustrin hårt drabbad

Stål- och metallindustrin har utvecklats väldigt svagt och produktionen har fallit sedan krisens utbrott fram till i juli. Produktionen hade i juli minskat med cirka 23 procent på ett år (se diagram 1.18). Även inom stålindustrin har priserna fallit tillbaka. Exportvärdet var i juni drygt 15 procent lägre än i juni 2019 (se diagram 1.19). Industrin påverkas i stor utsträckning av utvecklingen i bland annat EU, som är den största marknaden för svensk stålindustri och där Tyskland är det största mottagarlandet. En svag tysk bilindustri drabbar branschen hårt.

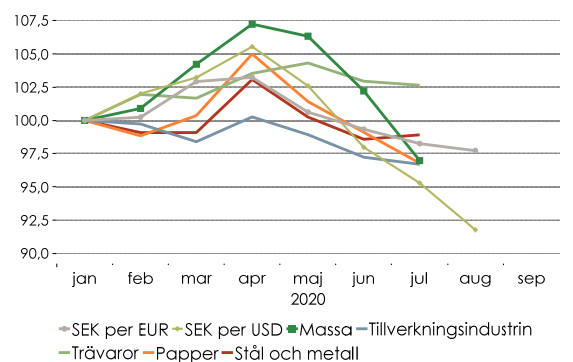
1.19 Exportvärden (SEK)

Årstakt, utjämnat

1.20 Exportpriser (SEK) och växelkurser

Index, 2020 januari=100

Fortsatt svagt läge i närtid

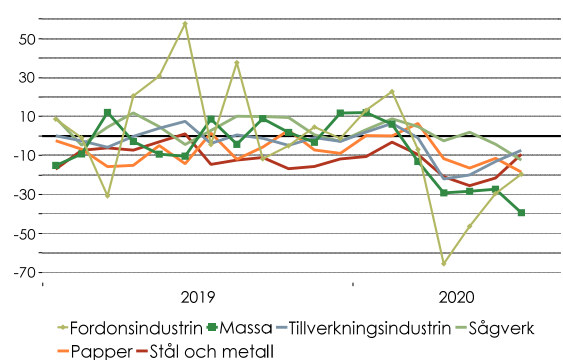
Blickar man framåt tyder olika indikatorer på en tillväxt framöver men hur stark den blir är oklart. Det finns samtidigt en fortsatt stor oro för utvecklingen framöver både hos hushåll och företag och stämmningsläget är klart sämre än normalt och ordersituationen är sammantaget mycket svag.

Faktisk orderingång svagare

Data över faktisk orderingång är väldigt volatil och är därför svår att uttolka för enskilda månader. I diagram 1.21 visas orderingången fram till juli mätt som utveckling jämfört med motsvarande månad året innan. Dessa data tyder på en tydligt svagare orderingång i tillverkningsindustrin som helhet jämfört med förra året. I fordonsindustrin är nedgången synnerligen stor även om utfallen är något mindre svaga de senaste månaderna. Nedgången är stor även i stål och metallindustrin och framförallt massaindustrin där orderingången blivit allt svagare.

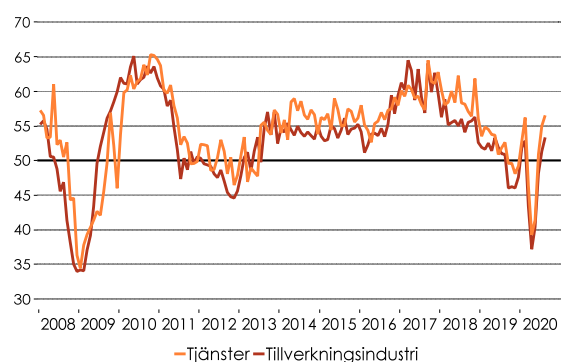
1.21 Orderingång

Årstakt, procent

1.22 Inköpschefsindex, tillverkningsindustrin

Index

Inköpschefsindex i tillväxtzonen

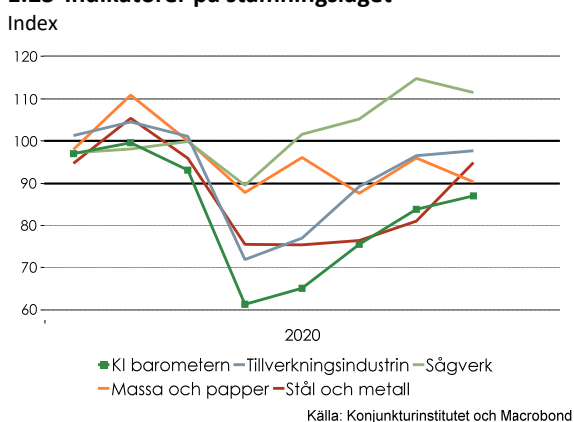
Inköpschefsindex för tjänstesektorn och tillverkningsindustrin har återhämtat sig och indikerade i juli och augusti en högre tillväxt än månaden innan (se diagram 1.22). Både indexet för orderingången, produktion och planerad produktion var i tillväxtzonen för tillverkningsindustrin. Exakt hur stark tillväxten väntas bli ger index dock ingen

information om. Delindex för sysselsättning visar däremot fortsatt på neddragningar. Uppgången i det sammanvägda indexet drevs framförallt av delindexet för orderingången.

Fortsatt mycket svagt stämningsläge

Konjunkturinstitutets barometer visar på att stämningsläget i svensk ekonomi har blivit mindre alarmistiskt sedan bottennoteringen i april. Det är framför allt mindre dystra signaler från tjänstesektorn som förklarar den senaste månadens uppgång, vilket följer av att verksamheten och efterfrågan i sektorn har utvecklats mindre negativt. Fortfarande är dock läget i sektorn den svagaste. Och den sammantagna barometern visar även i augusti på ett mycket svagt stämningsläge hos hushåll och företag (se diagram 1.23). Som konstateras av KI bör man tolka positiva signaler från företagen med försiktighet då ökningen sker från en väldigt låg nivå, då pandemiutbrottet av Covid-19 medförde att företagens omsättning minskade snabbt.

1.23 Indikatorer på stämningsläget

Orderingången och exportorderstocken betydligt svagare än normalt

Enligt Konjunkturinstitutet ökade tillverkningsindustrins indikator¹ svagt i augusti, på grund av inte fullt så negativ syn på orderstockarna och att lagersituationen var bättre än i juli. Situationen vad gäller orderingången och exportorderstocken i tillverkningsindustrin är dock fortsatt betydligt svagare än normalt.

¹ Konfidensindikatorn är en sammanvägning av orderstock (nulägesomdöme) - färdigvarulager (nulägesomdöme)+

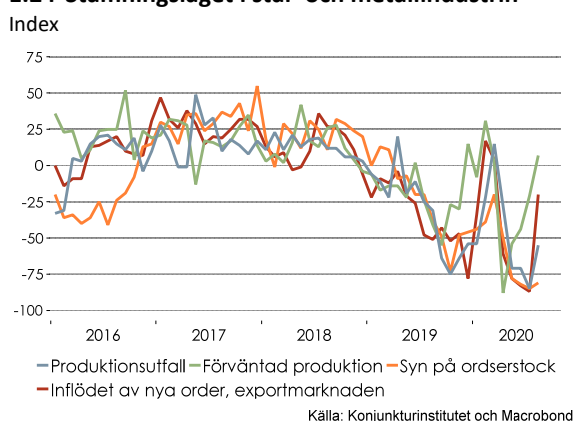
Förväntningarna på de närmaste månadernas produktionsvolym föll däremot och drog ned indexet, även om det fortfarande var fler som förväntade sig en ökad produktionen under de kommande tre månaderna än det motsatta. Detta trots att det även i augusti var fler företag som rapporterar en minskad orderingång på både hemma- och exportmarknaden än ökade.

Samtidigt var det betydligt fler företag inom tillverkningsindustrin som bedömde att produktionen i augusti var lägre än tidigare månader än det motsatta. De mer positiva förväntningarna i förra mätningen vad gäller produktionen infriades därmed återigen inte. Det återstår att se om så blir fallet även denna gång.

Mycket svag ordersituation i stål- och metallindustrin

En bransch där stämningsläget har blivit mindre dystert är stål- och metallindustrin. Delvis drivs detta av mindre negativa förväntningar om framtida produktion. Utfallen har under de senaste månaderna dock inte alls infriats (se diagram 1.24). Synen på nuvarande orderstock är fortsatt mycket sämre än normalt och antalet företag som anger att orderingången både på hemma- och exportmarknaden har minskat jämfört med juli är alltså klart större än antalet som anger att den ökat.

1.24 Stämningsläget i stål- och metallindustrin

produktionsvolym (förväntningar).

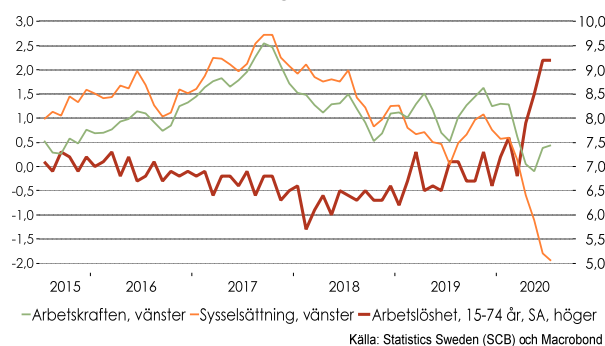
Svag arbetsmarknad

Kraftigt försvagad arbetsmarknad

Krisen har satt tydliga spår på arbetsmarknaden. Cirka 500 000 är nu arbetslösa och arbetslösheten har stigit till drygt 9 procent. Både antalet sysselsatta och antalet i arbetskraft har minskat i spåren av Coronakrisen. Sysselsättningen hade under andra kvartalet i år jämfört med för ett år sedan minskat med över 100 000 personer totalt i ekonomin. Nedgången i näringslivet var drygt 90 000 och i tillverkningsindustrin drygt 14 000 personer. Det har blivit ett kraftigt fall framförallt i antalet tillfälligt anställda men även antalet permanent anställda har minskat (se diagram 1.26). Utöver detta har 573 000 anställda personer beviljats korttidsarbete.

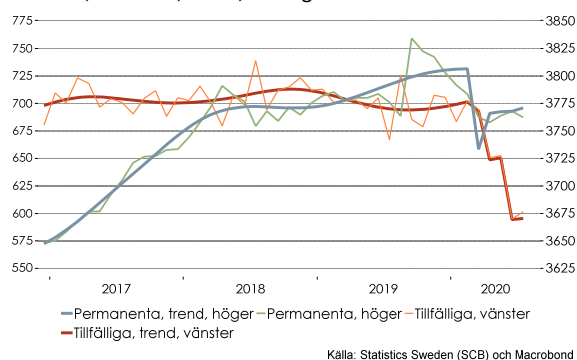
1.25 Arbetsmarknaden

Procent, årstakt, 3-månaders glidande medelvärde

1.26 Tillfälligt och permanent anställda

Tusental, 16-64 år, totalt, säsongsrensad

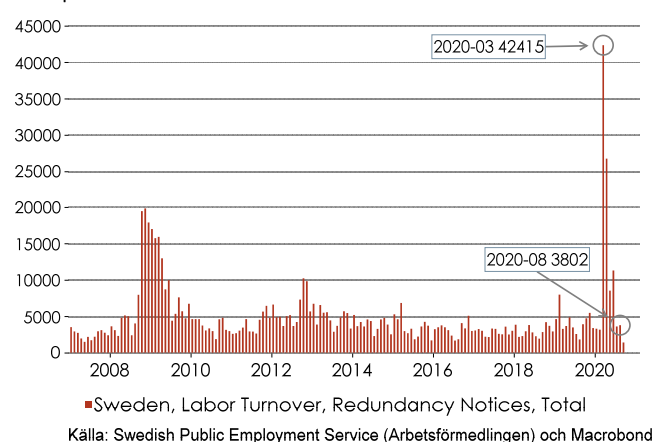

Därutöver har sammantaget har nästan 100 000 personer varslats om uppsägning sedan början av mars och nästan 15 000 personer är varslade inom tillverkningsindustrin. Av de som varslades i mars och april har fler än hälften blivit uppsagda vilket är en större andel än under finanskrisen 2008.

Totalt antal varsel minskade under sommaren och i augusti varslades 3 802 personer (se diagram 1.27). Enligt veckostatistiken steg dock antal varsel i slutet av augusti (vecka 35) och 2 162 personer berördes, varav hälften inom industrin. Under vecka 36 varslades 1 818 personer om uppsägning. En möjlig förklaring till de högre varslen kan vara att företagen inte anser att verksamheten har kommit igång som väntat efter semestrarna.

1.27 Varsel i Sverige

Antal per månad

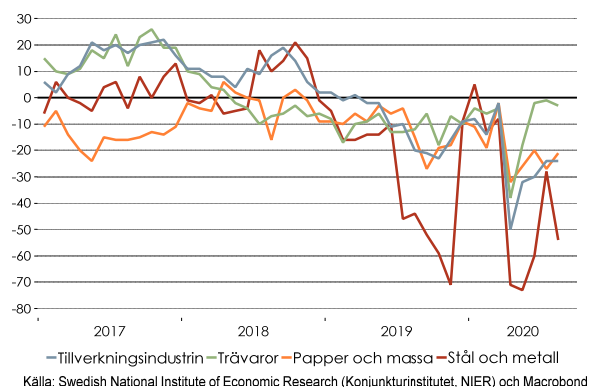

Betydligt fler företag bedömer dessutom att de kommer att minska på antalet anställda än det motsatta framöver (se diagram 1.28). Redan innan krisen hade Konjunkturinstitutets barometer under en längre period visat att fler företag inom tillverkningsindustrin avsåg att dra ner på antalet anställda än det motsatta. I och med pandemin har läget förvärrats. De tydligt negativa värdena indikerar att en stor andel av företagen planerade neddragningar under de kommande tre månaderna. Detta gällde för tillverkningsindustrin sammantaget och i massa-, papper- samt stål- och metallindustrin.

En fortsatt uppgång i arbetslösheten är därför att vänta när tiden för korttidsarbete tar slut, givet de stora varslen, företagens förväntningar och det svaga konjunkturläge vi befinner oss i.

1.28 Förväntat antal anställda

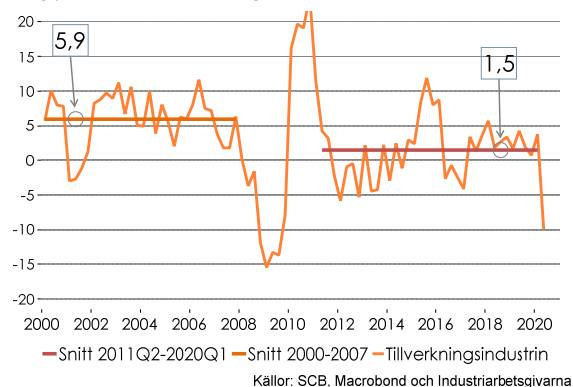
Nettotal

Även om sysselsättningen har minskat och arbetsmarknadsläget tydligt försämrats har produktionen utvecklats ännu svagare. Det har medfört att tillväxten i produktiviteten har fallit dramatiskt (se diagram 1.29). Under andra kvartalet var produktiviteten cirka 10 procent lägre än samma kvartal året innan. Den svaga utvecklingen av effektiviteten medför stigande produktionskostnader och pressad lönsamhet.

1.29 Produktivitet

Årlig procentuell förändring

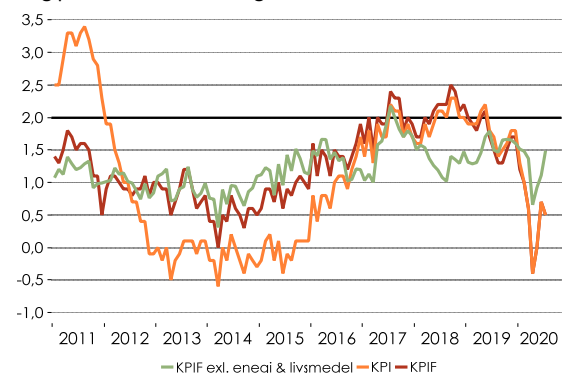
Tillbaka i deflation

Inflationen i Sverige föll fram till april och var då negativ men har sedan stigit igen (se diagram 1.30). KPIF-inflationen var i juli 0,5 procent, vilket är fortsatt klart lägre än inflationsmålet. Lägre priser på framförallt el men även på drivmedel drog ned inflationen med sammantaget 1 procentenhet. Men även inflationen exklusive energi är låg och uppgick i juli till 1,5 procent. Lägre priser för flygcharter och mobiltelefoner höll nere inflationen. Positiva bidrag till inflationstakten kom främst av högre priser för

biluthyrning, livsmedel, kläder, boendekostnader och restauranger.

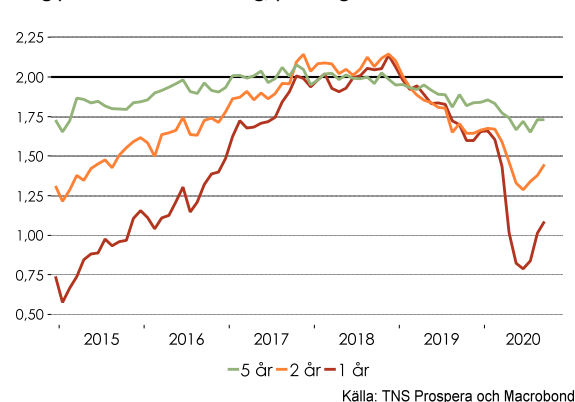
1.30 Inflation

Årlig procentuell förändring

1.31 Inflationsförväntningar

Årlig procentuell förändring, penningmarknadsaktörer

Prosperas senaste undersökning för september visar samtidigt på fortsatt låga inflationsförväntningar på framförallt ett års sikt. Penningmarknadsaktörernas förväntningar på ett år var i augusti cirka 1,1 procent. De längre förväntningarna har också fallit men i mindre utsträckning. Förväntningarna är att inflationen om två år ligger på 1,4 procent, alltså klart under målet. På fem års sikt väntas inflationen vara 1,7 procent.

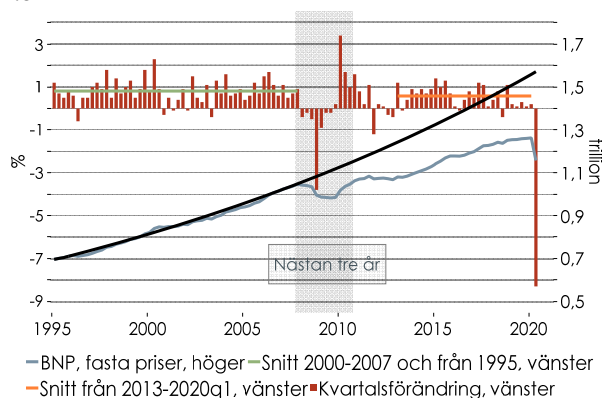
Synnerligen djup lågkonjunktur

Pandemin och dess effekter på ekonomin har medfört att Riksbanken och Finansinspektionen vidtagit åtgärder för att underlätta kreditgivningen, sänka lånekostnaderna till förkrisnivå och tillhandahålla likviditet. Det finanspolitiska utrymmet är större än i många andra länder och regeringen har vidtagit åtgärder för att mildra de negativa effekter

på produktion och konsumtion som uppkommer i spåren av pandemin.

Stora fall i produktion och leveranser, förlorade intäkter, vinster och jobb har dock redan inträffat globalt och i Sverige. Värden har försvunnit, vilket kommer påverka utvecklingen framåt. Detta skedde till exempel vid finanskrisen. I diagram 1.32 visas utvecklingen av svensk BNP. Vid finanskrisen tog det nästan tre år att ta sig tillbaka till samma nivå på BNP som innan krisen. Den svarta linjen i diagrammet nedan visar hur BNP hade ökat om krisen inte hade inträffat och om kvartalstillväxten hade legat på snittet innan krisen. Under dessa år försvann alltså stora värden, och dessa togs inte tillbaka efter krisen. Istället blev det dessutom en nedväxling av den kvartalsvis BNP-tillväxttakten från drygt 0,8 procent till knappt 0,6 procent. Det blev samtidigt en tydlig nedväxling i tillväxten av produktiviteten och globalhandel. Över tid får en sådan nedväxling stora konsekvenser för välbefindandet i ett land.

1.32 BNP

Denna kris är inte av samma art som finanskrisen och förhoppningsvis får vi inte en statsfinansiell kris längre fram som då. Men sannolikt kommer vi inte heller denna gång på kort tid ta igen de värden som gått förlorade. Utebliven konsumtion av exempelvis vissa tjänster tas inte igen och förlorade värden och försämrade lönsamhet gör det inte heller möjligt att exempelvis öka investeringskostnaderna.

Framöver väntas dock den återgång som synes ha påbörjats fortgå. Men det finns flera faktorer som pekar på en tröghet i återgången både globalt och i Sverige. Exempelvis finns begränsningar för den

ekonomiska politiken både vad gäller utrymme och effektivitet. Ökad oro och dystra framtidsförväntningar kopplat till bland annat pandemin kan dessutom väntas minska konsumtions- och investeringsviljan. Världshandeln kan dessutom komma att öka långsammare på grund av mer försäkringstänk och ökad protektionism. Kronan väntas inte heller stimulera tillväxten i den här krisen.

Det finns samtidigt en risk för en ytterligare nedväxling i BNP-tillväxten om lågkonjunktur blir långvarig då detta ökar den strukturella arbetslösheten och produktivitetstillväxten dämpas. Detta försvårar och försenar återhämtningen än mer.

I siffror är bedömningen att BNP i Sverige faller med 4,7 procent 2020. Givet den stora nedgången under andra kvartalet innebär prognosen en relativt stark tillväxt under det andra halvåret i år. Även under 2021 sker en fortsatt återhämtning men i allt långsammare takt. BNP i Sverige väntas då öka med 3,3 procent.

Prognosen innebär att de stora fallen under 2020 inte hämtas in under 2021. Värdet i fasta priser av det som produceras under 2021 sammantaget är lägre än värdet 2019. Prognosen innebär vidare att Sverige bedöms befinna sig i en synnerligen djup och allvarig lågkonjunktur både i år och nästa år. Bedömningen förutsätter att inga större virusutbrott eller nedstängningar inträffar under prognosperioden.

Det svaga konjunkturläget medför att inflationen blir fortsatt låg. En starkare växelkurs verkar också dämpande. Svag tillväxt i produktiviteten och därmed ökade produktionskostnader kan dock ge en viss press upp på priserna.